SAHINER v. Austria (№ 21669/21)

Обставини справи

Справа стосувалася відмови органів влади задовольнити запит заявниці про зміну її імені.

При народженні заявниці було дано турецьке ім'я «Özlem», за яким її було зареєстровано в Австрії. На цьому імені наполягав її батько, тоді як мати хотіла назвати її «Lemilia». Після розлучення батьків заявницю виховувала мати, і як стверджувала остання, вона ніколи не бачила свого батька, окрім одного складного випадку з ним у дитинстві. З моменту народження мати завжди називала заявницю саме «Lemilia». Під цим іменем вона була відома своїм друзям та колегам. Не бажаючи мати жодних контактів чи стосунків зі своїм батьком, заявниця змінила прізвище, яке отримала від батька, на прізвище своєї матері «Sahiner».

Пізніше заявниця також вирішила офіційно змінити своє ім’я з «Özlem» на «Lemilia» і звернулася з відповідним запитом до окружного адміністративного органу. Після детального розгляду питання та консультацій із фаховими установами їй було відмовлено в задоволенні запиту, посилаючись на статтю 3(1)(7) Закону про зміну імені, на тій підставі, що «Lemilia» не було загальноприйнятим ім'ям в Австрії, його не можна було знайти в базах даних австрійських реєстраторів, а також воно не існувало італійською чи іспанською мовами. Водночас окружний адміністративний орган заявив, що ім'я не обов'язково має бути поширеним в Австрії, а статистична частота імені не є вирішальною; цій вимозі закону задовольнятиме іноземне або рідковживане ім'я за умови, що воно має певний ступінь частоти, популярності або поширеності. Надані заявницею дані онлайн-пошуку людей з ім'ям «Lemilia» та копія посвідчення водія, виданого особі на ім'я «Lemilia» у Бразилії, не були визнані належними. Адміністративний орган зазначив, що відповідне законодавство в країнах Латинської Америки було менш обмежувальним, ніж у країнах Європи, зокрема, Австрії, дозволяючи навіть використовувати імена у вигляді номеру або опису. Тому було не дивно, що в Латинській Америці можна знайти осіб з іменем «Lemilia».

Заявниця безуспішно оскаржила надану їй відмову у національних судах всіх рівнів та Конституційному Суді.

Оцінка Суду

Спочатку ЄСПЛ нагадав загальні принципи, які стосуються питання зміни імені та того, чи вважатиметься відмова у такій зміні втручанням відповідно до статті 8 Конвенції, а також свою попередню практику з цього питання (пп. 32-38 рішення). Суд вказав, що імена зберігають вирішальну роль в ідентифікації особи. Однак, хоча можуть існувати справжні причини, які спонукають особу бажати змінити своє ім'я,

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом

Суд визнав, що правові обмеження такої можливості можуть бути виправданими в громадських інтересах, наприклад, для забезпечення точної реєстрації населення або для захисту засобів особистої ідентифікації, в інтересах дитини та суспільства, а також для збереження національної практики іменування.

За загальним правилом правове обмеження можливості зміни імені не є втручанням у статтю 8 Конвенції, і з огляду на відсутність європейського консенсусу та широку свободу розсуду, якою користуються держави в цій сфері, в принципі не існує загального позитивного зобов'язання держав дозволити особі змінити своє ім'я.

Так, ЄСПЛ повинен був розглянути, чи можна вважати конкретні обставини цієї справи, оцінені за критеріями, викладеними у його попередній практиці, такими, що призвели до позитивного зобов'язання держави-відповідача за статтею 8 Конвенції.

По-перше, ЄСПЛ зазначив, що у задоволенні заяви заявниці про зміну її імені було відмовлено окружним адміністративним органом, оскільки ім'я не було «поширеним», як того вимагала стаття 3(1)(7) Закону про зміну імені. Хоча австрійське законодавство передбачало, що особи можуть вимагати зміни імені з будь-якої причини, все ж на цю можливість поширювалися певні правові обмеження. Відповідно до статті 3(1)(7) Закону про зміну імені, заява про зміну імені має бути відхилена, якщо, серед іншого, «запитуване ім'я не є поширеним». Ця вимога ґрунтувалася на Законі про цивільний стан, який дозволяв реєструвати лише поширені імена після народження дитини, і який також застосовувався до зміни імені, щоб запобігти реєстрації незвичайних імен шляхом зміни імені. Як видно з пояснювальних записок до проєкту закону, обмеження права вільно обирати своє ім'я, передбачене австрійським законодавством, мало бути запроваджене для захисту громадського порядку. Уряд також стверджував, що вимога, про яку йде мова, слугувала для забезпечення точної реєстрації населення та захисту засобів належної ідентифікації особи, що було неможливо завдяки вигаданим іменам, які не мали можливості відстеження. ЄСПЛ погодився з тим, що вимога до імені бути загальновживаним, відповідає суспільним інтересам, тобто збереженню самобутньої національної практики найменування в юрисдикції, яка не дозволяє реєстрацію вільно вигаданих імен.

Звертаючись до приватних інтересів, заявлених заявницею, ЄСПЛ зазначив, що її запит на зміну імені мав два різних аспекти. Перший полягав у бажанні заявниці офіційно носити ім'я «Lemilia», яке вона неофіційно використовувала від народження. Другий аспект стосувався її бажання більше не носити ім'я «Özlem», яке обрав її батько, з яким у неї в минулому були складні стосунки, і від якого вона хотіла дистанціюватися. ЄСПЛ зазначив, що органи влади не заперечували проти другого інтересу заявниці, а радше проти імені, яке вона обрала замість «Özlem», оскільки воно не відповідало умовам, викладеним у законі.

ЄСПЛ погодився з аргументом Уряду, що другий заявлений заявницею інтерес не обмежувався відмовою органів влади у задоволенні її запиту та міг бути

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом

досягнутий шляхом вибору будь-якого іншого поширеного імені. Більше того, схоже, що заявниця надала повний опис історії зі своїм батьком лише у своїй скарзі до Конституційного Суду. Вона не згадала за свого батька ні у своєму запиті до окружного адміністративного органу, ні у своїй апеляційній скарзі до регіонального адміністративного суду, а переважно посилалася на використання імені «Lemilia» друзями та родиною з народження як на підставу для задоволення свого запиту чи апеляційної скарги.

Відповідно до рішення регіонального адміністративного суду, лише під час усного слухання заявниця наголосила, що вона хоче дистанціюватися від свого батька, тоді як її твердження про те, що він був патріархальним, нав'язав їй та її матері ім'я «Özlem», і що заявниця не знала його, за винятком одного важкого досвіду з ним у дитинстві, вперше озвучувалися нею під час провадження перед Конституційним Судом. З огляду на пізній етап судового розгляду, на якому вона посилалася на свої складні стосунки з батьком, беручи до уваги наявність безлічі інших способів досягнення цієї мети (окрім зміни імені на «Lemilia»), ЄСПЛ не вважав за необхідне далі розглядати цей аспект аргументації заявниці.

Щодо першого інтересу, на який посилалася заявниця, окружний адміністративний орган, регіональний адміністративний суд та Верховний адміністративний суд аргументували відмову тим, що обране ім'я не відповідало умовам, викладеним у законі. Окружний адміністративний орган, провівши дослідження, проконсультувавшись із лінгвістичним інститутом та вислухавши думку заявниці з цього питання, дійшов висновку, що це ім'я ніколи не було зареєстровано в Австрії, не фігурувало в базах даних та енциклопедіях імен, а також не було італійським чи іспанським ім'ям. Адміністративний орган також зазначив, посилаючись на висновок лінгвістичного інституту, що «Lemilia», ймовірно, є поєднанням означеного артикля «la» або «l'» та імені «Emilia». Утім, адміністративний орган і суди не вважали надані заявницею докази, зокрема копії профілів людей у соціальних мережах під цим ім'ям та копію виданого у Бразилії посвідчення водія, доречними або достатніми для доведення того, що це ім'я було поширеним.

ЄСПЛ вважав, що національні органи влади мають більше можливостей оцінити, чи відповідає ім'я національній практиці найменування, а тому не знайшов підстав відхилятися від висновку австрійських органів влади про те, що наданих доказів було недостатньо для доведення поширеності імені.

Окрім того, ЄСПЛ зазначив, що справа заявниці ґрунтувалася на її очікуванні, що ім'я, яке не відповідало Закону про зміну імені, буде офіційно зареєстровано лише на підставі його неофіційного використання заявницею протягом багатьох років. Суд не визнав, що у цій справі стаття 8 Конвенції покладала на австрійських органів влади позитивний обов'язок зареєструвати ім'я, яке не відповідало національній практиці найменування, тільки на підставі його неофіційного використання.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом

ЄСПЛ зазначив, що конкретні обставини цієї справи не можна порівняти з обставинами справ про зміну імені, які, згідно з його попередньою судовою практикою, підпадали під сферу позитивних зобов'язань держави (див. п. 35 рішення). У цій справі обране заявницею ім'я не було визнано в іншій юрисдикції (на відміну від заявника у справі «Henry Kismoun v. France», № 32265/10, від 5 грудня 2013 року; та першої заявниці у справі «Aktaş and Aslaniskender v. Turkey», № 18684/07 та № 21101/07, від 25 червня 2019 року), а також не стверджувалося, що органи влади у цій справі заперечували проти імен іноземною мовою (на відміну від згаданої справи «Aktaş and Aslaniskender v. Turkey»). У цьому контексті ЄСПЛ також нагадав, що відмова в реєстрації імені не перешкоджає його використанню родиною та знайомими.

З огляду на вищезазначене, ЄСПЛ не вважав, що конкретні обставини справи заявниці порушили питання про неповагу до приватного життя згідно зі статтею 8 Конвенції. Суд вважав, що міркування суспільних інтересів, на які посилався Уряд, переважали інтереси, на які посилалася заявниця, і тому в цій справі було досягнуто справедливого балансу.

Хоча ЄСПЛ погодився із твердженням заявниці, що, подібно до ситуації у справі «Johansson v. Finland», № 10163/02, від 6 вересня 2007 року, ім'я «Lemilia» відрізняється від імені «Emilia» лише на одну літеру, на його думку, справу заявниці все ж слід відрізняти.

По-перше, у справі Johansson важливим фактором для висновку Суду було те, що органи влади відмовили дитині заявниці у наданні імені «Axl» (замість «Axel)», хоча це ім'я було зареєстровано у Фінляндії ще раніше та вже отримало визнання у країні (§§ 33 та 38). І навпаки, ім'я «Lemilia», як стверджував Уряд і не заперечувала заявниця, ніколи раніше не було зареєстровано в Австрії і тому не мало там визнання. Як встановлено національними судами та лінгвістичними експертами, воно навіть не було поширеним в інших мовах, таких як італійська чи іспанська.

По-друге, на відміну від Фінляндії, де нові імена були дозволені законодавчо (див. Johansson, § 37), австрійське законодавство завжди передбачало, що можуть бути зареєстровані лише загальноприйняті імена. Тому міркування, які дозволили ЄСПЛ дійти висновку про порушення статті 8 Конвенції у справі Johansson, не можуть бути застосовані до цієї справи.

ЄСПЛ зазначив, що хоча заявниця стверджувала в окружному адміністративному органі, що відмова у задоволені її запиту означатиме порушення її права на повагу до приватного та сімейного життя, окружний адміністративний орган не розглядав відповідність своєї відмови відповідному праву або статті 8 Конвенції, а зосередився виключно на питанні, чи кваліфікується обране заявницею ім'я як «поширене», як того вимагав розділ 3(1)(7) Закону про зміну імені.

Далі під час апеляційного провадження регіональний адміністративний суд зазначив, що заявницю завжди називали та ототожнювали з «Lemilia» і що вона прагнула дистанціюватися від свого батька. Він посилався на ці факти як на

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом

«зрозумілі» причини для бажання змінити своє ім'я, але вважав їх недостатніми для доведення того, що запитуване ім'я було «поширеним».

Відмовивши у розгляді скарги заявниці, Конституційний Суд зазначив із посиланням на свою попередню судову практику (див. пункти 13 та 21 рішення), що вимога законодавця, щоб ім'я не було довільно вигаданим, а мало реальну точку відліку в суспільному розвитку імен, а також щоб відповідне використання цього імені було доведено або в Австрії, або закордоном, є загалом сумісною зі статтею 8 Конвенції. Беручи до уваги цю судову практику, Конституційний Суд дійшов висновку, що законодавча вимога кожного імені бути «поширеним» є конституційною, і тому відмовився далі розглядати скаргу заявниці.

Після цього рішення Верховний адміністративний суд обмежив свій розгляд тлумаченням значення терміну «поширений» у пункті 3(1)(7) Закону про зміну імені та дійшов висновку, що регіональний адміністративний суд достатньо повно та правильно розглянув апеляційну скаргу заявниці.

ЄСПЛ також надав особливої ваги тому факту, що Конституційний Суд у своїй практиці наголосив на необхідності тлумачення національними судами норм Закону про зміну імені відповідно до Конвенції та врахуванні значення імені для формування ідентичності особи.

Отже, з урахуванням широких меж свободи розсуду, якими користуються держави у цій сфері, та справедливого балансу, досягнутого державою-відповідачем у справі заявниці, ЄСПЛ зробив висновок, що обставини цієї справи не порушували питання неповаги до приватного життя за статтею 8 Конвенції.

Висновок

Відсутність порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалено Палатою 03 червня 2025 року та набуло статусу остаточного 03 вересня 2025 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом